

SOSTEn lausunto lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisesta HEVE-selvityshanke (VN/26808/2023) kuuleminen 11.12.2024

Tausta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää mahdollisuudesta olla kuultavana järjestöille osoitettavien lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisesta.

Hallitus linjasi kevään 2024 kehysriihessä, että lahjoitusvähennys laajennetaan lahjoituksiin nuoriso-, kulttuuri-, liikunta-, urheilu- ja tietyt ehdot täyttävälle lapsijärjestöille vuodesta 2026 alkaen.

Lisäksi hallituksen ohjelma sisältää kirjauksen, jonka mukaan selvitetään kehitysyhteistyöhön tehtävän lahjoituksen vähentämistä verotuksessa tai vapaaehtoisen lahjoituksen tekemistä verotuksen yhteydessä. Kansalaisjärjestöstrategia 2023–2027 (Valtioneuvoston periaatepäätös, Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:20) sisältää kehysriihen linjausta vastaavan kirjauksen lahjoitusvähennyksen laajentamisesta. Lisäksi Kansalaisjärjestöstrategiassa todetaan, että kansalaisjärjestöjen yksityisrahoituksen lisäämiseksi selvitetään myös laajemmin rekisteröidyille yhdistyksille ja säätiöille osoitettujen lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista.

1. Lahjoitusvähennys on laajennettava koskemaan kaikille järjestöille tehtäviä lahjoituksia

SOSTE kannattaa yhdistyksille ja säätiöille osoitettavien lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista yksilö- ja yhteisöverotuksessa. Verovähennys on hyvä edistysaskel varainhankinnan tukemisessa.

Sen sijaan SOSTE ei kannata kehysriihessä esitettyä lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisen tapaa, koska se rajaa tietyt toimialat lahjoitusvähennysten ulkopuolelle. Verovähennyksen toteutuminen kehysriihen päätöksen mukaisesti asettaisi järjestöt huomattavan eriarvoiseen asemaan ja olisi lisäksi vaikeasti tulkittava ja rajattava.

Monet sote-järjestöt tekevät tärkeää työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin hyväksi, vaikka näitä järjestöjä ei ole luokiteltu nuoriso- tai lapsijärjestöiksi. Esimerkiksi lapsen sairastuessa monet potilasjärjestöt tarjoavat vertaistukea, ohjausta ja neuvontaa koko perheelle. Järjestöt ovat usein myös monialaisia, mikä hankaloittaa luokittelua myös käytännössä. On eriarvoista, jos esimerkiksi kaksi hyvin samankaltaista toimintaa tekevää järjestöä on eri tavoin luokiteltu ja näin ollen näistä vain toista voisi tukea verovähennyksen kautta. Toiminnan kohteen tulisi ratkaista, ei järjestöluokittelun.

On myös vaikea nähdä perusteita, miksi esimerkiksi ikäihmisten, mielenterveyskuntoutujien tai vakavasti sairaiden parissa tehtävä järjestötyö ei olisi lahjoitusvähennyksen arvoista työtä.

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksia leikataan tällä hallituskaudella rajusti, yli kolmanneksella vaalikauden loppuun mennessä. Hyvinvointialueilla, kunnissa ja eri yhteiskunnan sektoreilla terveyden ja hyvinvoinnin resurssit ovat vähentymässä montaa kautta. Myös muilta toimialoilta leikataan merkittävästi. Senkin vuoksi olisi tärkeää, että lahjoitusvähennyksen kohteita ei keinotekoisesti lähdetä rajaamaan vaan kaikilla olisi edes teoreettinen mahdollisuus varainhankintaan tämän instrumentin kautta. Keinotekoinen raja-
rajaus voi olla myös epäselvä lahjoittajalle.

Verovähennysoikeuden laajentaminen vaikuttaa verokertymään. SOSTE korostaa, että tulopuolen menetystä ei saa kuitenkaan kattaa pienentämällä yhdistyksille ja säätiöille myönnettäviä harkinnanvaraisia valtionavustuksia entisestään.

2. Erilaiset lähtökohdat lahjoittamiselle

Järjestöillä on hyvin erilaiset lähtökohdat kerätä yksityisrahoitusta ja jo nyt on nähtävissä kilpailua lahjoituksista. Pienet järjestöt, jotka toimivat lähinnä vapaaehtoisvoimin tai muutaman työntekijän voimin, ovat usein niin kuormitettuja, että menestyksellä varainhankinta on niille käytännössä hyvin haastavaa. Koska julkisia avustuksia ei voi käyttää varainhankinnan kehittämiseen, moni pieni järjestö jää lahjoitusten suhteen umpikujaan. Toisilla järjestöillä on puolestaan hyvin pitkät perinteet lahjoitusten keräämisestä.

Suomessa lahjoittamisen kulttuurille ei ole pitkiä historiallisia juuria, eikä siten voida olettaa, että lahjoitusvaroin korvattaisiin järjestötoiminnalle tärkeät valtionavustukset. Varsinkin sosiaali- ja terveysjärjestöissä on paljon sellaista työtä, sellaisille kohderyhmille, jotka eivät välttämättä ole lahjoittajien silmissä ”houkuttelevia”. Puhutaan esimerkiksi päihdetyöstä, vankilastavapautuvien tukemisesta jne. On kuitenkin yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ja kansalaisten resilienssin kannalta tärkeää, että järjestöissä ehkäistään ihmisten syrjäytymistä, lujitetaan turvaverkkoja vaikeuksien varalle ja siten estetään yhteiskunnan eriytymistä.

Järjestöbarometri 2024 mukaan varainhankinta tuotti keskimääräisesti lastensuojelujärjestöille sekä ikääntyneiden järjestöille 16 prosenttia niiden tuloista, kun vastaavasti päihdejärjestöjen tuloista ainoastaan 2 prosenttia muodostui varainhankinnan kautta. Verovähennysoikeutta laajennettaessa on hyvä seurata, miten lahjoitukset suuntautuvat ja onko joitain tahoja tai järjestöryhmiä, joille lahjoituksia ei tehdä ollenkaan.

3. Järjestöjen osallistuminen valmistelun eri vaiheisiin

SOSTE pitää tärkeänä, että järjestöjä kuullaan laajasti ja moniäänisesti hallituksen esityksen valmistelun eri vaiheissa. Näin syntyy mahdollisimman kattava kuva varainhankinnan tämänhetkisistä esteistä ja haasteista, mutta toisaalta myös mahdollisuuksista.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu kehittää ja arvioida avustuspolitiikkaa ja järjestötoimintaa. SOSTE pitää tärkeänä neuvottelukunnan huomioimista valmistelussa.

4. Hallinnollisen taakan kohtuullisuus

Kansalaisjärjestöstrategian tärkeänä tavoitteena on myös kansalaisjärjestöjä kuormittavan byrokratian purkaminen.

SOSTE pitää erittäin tärkeänä, että lahjoitusvähennyksen liittyvä hallinnollinen taakka olisi sekä lahjoittajalle ja lahjoituksen saajalle mahdollisimman kevyt ja selkeä. Tätä on tärkeä arvioida esitystä valmisteltaessa.

Jo nyt järjestöille on syntynyt uutta hallinnollista taakkaa valtion hallinnon puolen velvoitteista, kuten esimerkiksi avoimuusrekisteristä. Kaikki hallinnollinen työ on pois varsinaisesta järjestöjen kohtaavasta ja auttavasta työstä.

5. Valmistelun aikataulu

SOSTE kehottaa asian ripeään valmisteluun, jotta säädösmuutokset tulisivat voimaan mahdollisimman pian, mikä ottaisi huomioon asian kiireellisyyden ja merkityksen.

Tavoitteena olisi oltava, että verovähennysoikeuden laajentaminen olisi voimassa jo vuonna 2025, kun valtionavustusleikkaukset iskevät toden teolla päälle.

Lisätietoja: pääsihteeri Vertti Kiukas, vertti.kiukas@soste.fi, p. 040 592 4287